

ДІЛОВИЙ НІМЕЦЬКОМОВНИЙ ДИСКУРС: ЛЕКСИЧНИЙ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

А Робота присвячена аналізу лексичних і структурних аспектів ділового німецькомовного тексту та способу їхнього перекладу українською мовою. Йдеться про теоретичні засади лінгвістики тексту, подане визначення тексту, проаналізовані його типи та особливості, описані основні формальні та змістові ознаки ділового тексту, визначені способи перекладу німецькомовних ділових текстів українською мовою.

Ключові слова: мовний дискурс, проблеми перекладу, текстова лінгвістика, мовні структури, мовознавство, лексичні та структурні аспекти.

Актуальність проблеми. Поняття дискурсу є одним із основних питань сучасної прагматики та когнітивної лінгвістики. Актуальність аналізу дискурсу через призму його адресованості зумовлена щораз більшим зацікавленням до специфіки офіційного (у нашому випадку – німецького ділового) дискурсу та застосуванням антропоцентричного підходу розгляду того феномена життя, у центрі якого перебуває людина з усіма її психологічними складниками, формами соціального існування і культурної діяльності. Додатковим стимулом звернення до проблеми адресованості стало усвідомлення того факту, що «у породженні мовлення виявляються сили, що виходять, по суті, не від мовця, а від його оцінки стану, знань, розуму, належності до того чи іншого соціального статусу тих, на кого мовлення розраховане» [4, с. 18].

При перекладі ділових текстів виділяється низка специфічних проблем перекладу. Перекладач потребує необхідної перекладацько-наукової основи освіти для ділового перекладу. Таким чином, переклад ділових текстів передбачає компетенцію перекладача, а також необхідність юридичних фахових знань. В основі цієї роботи є проблема порівняльного аналізу, який повинен при цьому допомогти перекладачам знайти специфічні рішення при перекладі ділових текстів.

Аналіз останніх досліджень. І хоча проблема дискурсу широко висвітлена вітчизняними (Г. Почепцов, Ф. Бацевич, Л. Безугла, П. Донець, А. Мартинюк, О. Морозова, В. Пасинок, Л. Піхтовнікова, Л. Солощук, І. Фролова, С. Швачко, М. Макаров, Н. Арутюнова) та зарубіжними вченими-мовознавцями (П. Серіо, П. Грайс, Дж. Сьорль та ін.) таке важливе питання, як адресованість дискурсу, зумовлена концептуальними особливостями, все ще не надто глибоко досліджене.

Мета нашої статті – виявити й описати концептуально зумовлену залежність розгортання ділового дискурсу в німецькій лінгвокультурі, а саме: дослідити лексичні і структурні особливості німецьких ділових текстів і визначити види перекладу ділових текстів.

Мета дослідження передбачає наступні **завдан-**

ня: дослідити теоретичні основи текстової лінгвістики, переклад ділових текстів; визначити види перекладу німецького ділового тексту на українську мову; описати лексичні, структурні ознаки німецького ділового тексту.

Виклад основного матеріалу. Текстова лінгвістика є порівняно новою дисципліною лінгвістики, яка почала свій розвиток з 60-х рр. ХХ ст. Вона займається мовними структурами, що сягають за межі мови. Історичне підґрунтя тестової лінгвістики: риторика, стилістика, література, антропологія, соціологія, дискурсний аналіз [2].

Текстова лінгвістика – предметна галузь лінгвістичних досліджень, об'єктом яких є правила для складання когерентного тексту і його семантичних категорій, які виражені через ці правила. Текстова лінгвістика – є мовознавчою дисципліною, яка займається аналізом мовленнєвої регулярності і має за мету, визначити конструктивні ознаки мовної єдності тексту і тим самим визначити текстову теорію [4, с. 79].

Наступними завданнями текстової лінгвістики є аналіз текстів, або текстолінгвістичні дослідження для вираження характерних форм організації певних текстових класів, а також обґрунтування для функціонування певних текстів у комунікативних ситуаціях.

Текст має велике значення для існування будь-якого людського суспільства, так як з його допомогою відбуваються громадянські стосунки.

Текст – письмове або потенційно мовне тлумачення, яке складається з багатьох (повних або неповних) речень, які один з одним знаходяться в змістовому і формальному зв'язку.

У текстовій лінгвістиці є різні визначення тексту; ознак загальноновизнаного визначення й досі не існує. Проте, щоб виокремити поняття текст, передусім потрібен етимологічний аналіз: з лат. слово «текст» (від *texere*: плести), яке означає плетіння з речень. Тексти визначаються не за їх об'ємом. Вони можуть складатися лише з одного слова (наприклад, щит з написом), або бути нескінченно довгими (наприклад гіпертексти – можна Інтернет трактувати як текст).

З точки зору мовознавства – текст є мовною

формою комунікативної дії. Тексти визначаються з одного боку через прагматичні, ситуативно спрямовані «текстекстренні» ознаки, з іншого – через мовні, «текстінтерні» ознаки [4, с. 76]. У мовознавстві існує багато різних визначень тексту, що розрізняють один з одним за допомогою різних критеріїв текстуалізації на «тексти» і «не – тексти».

При різних умовах текстом може служити навіть картинка, якщо при цьому очевидно виконується комунікативна функція [2].

Із середини 1970-х і до середини 1980-х років класифікація типів тексту використовувалися за домінуючим критерієм. Так Рольф Айгенвальд упорядкував типи тексту за п'ятьма основними галузями діяльності [6]:

1. Газетний текст (звістка, доповідь, передова стаття, коментар).

2. Економічний текст (економічна частина газети).

3. Політичний текст (політична мова, резолюція, листівка, памфлет, плакат).

4. Юридичний текст (адвокатський лист, законодавчий текст, вирок, текст договору.)

5. Науковий текст (природничо-науковий текст, гуманітарно-науковий текст).

Діючі моделі ґрунтуються на комунікативному функціонуванні текстів, це означає, що тексти виробляються з певним наміром комунікації. До цього відноситься функціонування тексту, канал комунікації і ситуація комунікації, в якій виникає текст. Функціонування тексту таким чином вважається як домінуючий критерій [6, с. 23].

Діловий стиль – це мова ділових паперів, доручення, розпорядження, програми, декларації, резолюції, протоколи, акти, закони, документи, пропозиції, посвідчення і т. д. Ділові тексти чітко розрізняються всередині рівного типу, хоча вони виконують потреби суспільства в державному, громадському, економічному і політичному житті.

Усе ж є в наявності типові і загальні ознаки ділового стилю:

- точність, послідовність і ясна презентація фактів, максимальна прозорість вираження;
- наявність постійних мовних зворотів, стандартизація початку і закінчення документа;
- діловий текст розділяється на абзаци задля чіткої будови речень [4].

Немає індивідуальних видів стилю. На противагу іншим галузям, учасники ділової комунікації є передусім представниками відповідних організацій, установ, і вони зацікавлені у вираженні своїх інтересів. Так вони є носіями певних функцій. У цьому відношенні вираження індивідуальності стають у діловій мові як відхилення від норми і для цього стилю взагалі виглядають незвичайними.

Ознаки ділового дискурсу: специфічна морфологія, лексика (фахова термінологія), синтаксис.

Мовно-стилістичні особливості: фахові терміни, прикметники, допоміжні дієслова пасивний стан, перевага теперішнього часу, чітка і логічна будова тексту.

Ділова мова є: аргументованою, коректною, консистентною, систематичною, безвідмовною, чіткою та послідовною.

«Ділові тексти» – це тексти, що використовуються в діловому житті. Вони відрізняються від інших видів фахових текстів. «Ділові тексти» використовуються в фахових галузях чи в інших галузях фахівцями [1, с. 42].

Метою ділового тексту є точний опис обставин. Для фахових текстів є типовими термінологічні поняття та іншомовні слова, які або не вживаються спеціально, або мають інше значення [там же]. Їх також називають термінологією і можуть, наприклад, використовуватися в фахових словниках або глосаріях.

Діловий текст у кожній мові є стандартним видом мови, яка пояснює стереотипи ситуацій, які виникають упродовж ділової комунікації і мають відношення до спілкування. Важливим фактором успішної ділової співпраці є можливість надавати партнерам інформацію максимально лаконічно, повно і точно в найкоротший час [2, с. 57].

Проблема передачі особливостей ділового тексту прямо залежить від вибору методів і засобів передачі особливостей різних мовних площин: ділової і термінологічної лексики, способу словотворення, синтаксичних структур, тощо.

Текст повинен мати комунікативні якості: стислість, послідовність презентації, семантичну точність, логічність, об'єктивність, простоту, точність мислення і т. д.

Вони виражені через мовні структури і вербальні формули різних величин стандартизації (доповідь, діловий лист, сертифікат, договір, доручення, і т. д.) і через логічні елементи [4].

При перекладі німецьких ділових текстів виявляється низка специфічних проблем перекладу. Все ж велике значення для перекладу ділових текстів має без сумніву загальна теорія трансляції. Для його виконання потрібно володіти знаннями фаху, враховувати лінгвокультурологічні аспекти, і в першу чергу зважати на семантично-стилістичні особливості тексту, щоб правильно передати його зміст, що істотно полегшує подальший переклад. Вчені приділяють велику увагу семантично-стилістичним особливостям при перекладі тексту, оскільки лексика текстів ділового спрямування є важкою справою, особливо німецька ділова лексика.

Переклад фахового тексту важко вдається, оскільки він відзначається низкою специфічних особливостей, до яких належать:

1. *Модальні дієслова і дієслова в імперативі.* Вони служать засобом прямого вираження. Модальне дієслово «sollen» виражає необхідність,

розпорядження, доручення, в майбутньому. Модальне дієслово «dürfen» виражає дозвіл або заборону. Модальне дієслово «müssen» виражає в своєму основному значенні необхідність.

Ця необхідність може виникати з різних причин. Вони можуть бути наприклад, громадськими нормами, внутрішніми зобов'язаннями, правилом, законом або законом природи.

Імператив дієслова виражає пряму вказівку. Непрямий доказ виражається через широке використання інфінітивних конструкцій «haben» і «sein» з часткою «zu». Вони підсилюють вираження змісту і утворюють ланцюг інфінітивних зворотів.

2. Пасив, складний іменник і складний прикметник. Вони також є важливими стилістичними засобами. Причому активний стан при перекладі здебільшого замінюється пасивними конструкціями. Складний іменник і складний прикметник використовують для максимально точного визначення речей. При перекладі потрібно знайти правильні засоби перекладу і дуже точно його передати.

3. Скорочення – абрєвіатури. Останні відіграють велику роль у стилістичному забарвленні німецької ділової лексики, ділової лексики зокрема і при її відображенні.

4. Важливі скорочення в ділових текстах. На першому місці найчастіше стоять скорочення найтипівіших форм організації: AG використовується для акціонерного товариства (Daimler Benz AG), e.V. для зареєстрованого товариства (Люди і миші. e.V.), Ges. для товариства (Товариство технічної співпраці), Gebr. для (Брати Schmitz), Fa. для Фірми (Fa. Rennscheid), G.m.b.H. для Товариства з обмеженою діяльністю (Allround Service Kцln GmbH) und OHG для відкритого торгового товариства (Funke & FunkeOHG). Крім того, наступні абрєвіатури можна часто знайти у діло-

вих документах: Abt. для «відділення», a. D. для «у відставці», Art. для «стаття», (передусім у зв'язку з правовим параграфом) i.V. для «в представництві», ges. gesch. для «охороняється законом» і i. A. для «за дорученням» [3].

5. Означальні підрядні речення. У текстах ділових документів зустрічається значна кількість речень такого типу. Це типово для німецької синтаксичної структури і стилю тексту ділового спрямування.

Висновок. При передачі тексту є велика кількість трансформацій, при яких зміст тексту ділового спрямування повністю або майже повністю замінюється. Так, ці особливості ділової лексики в тексті повинні бути дуже точно відображені в перекладі, оскільки від цього може залежати людське життя. Для перекладу ділових текстів необхідні глибокі перекладацькі і юридичні знання. Перекладачі ділових текстів повинні розуміти загальні значення поняття у відповідному контексті. Переклад ділових текстів і термінологія порівняння в галузі діловодства передбачають мовну компетенцію і компетенцію перекладу, а також і юридичні фахові знання.

Список використаних джерел

1. Переклад офіційно-ділових текстів та документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.infoworks.com.ua/all/Mova/1201.html>
2. Adamzik, K. Textsorten und ihre Beschreibung // Textlinguistik: 15 Einführungen / hrsg. von Nina Janich. – Tübingen : GünterNarrVerl, 2008. – 164 s.
3. Brinker, K. Textfunktionale Analyse // Text- und Gesprächslinguistik: ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / hrsg. von Klaus Brinker. – Berlin; New York : de Gruyter, 2001. – Bd. 16. – S. 113.
4. Heinemann, W. Textsorten. Zur Diskussion um Basisklassen des Kommunizierens. Rückschau und Ausblick // Adamzik K. (Hg.) Textsorten. Reflexionen und Analysen. Tübingen : Stauffenburg Verlag, 2007. – S. 9–29.
5. Великий німецько-український словник / [Уклад. В. Мюллер]. – Київ : Чумацький шлях, 2010. – 792 с.
6. Палеха, Ю. І. Управлінське документування : навч. посіб. для вищ. навч. закл. : у 2 ч. Ч. 1. Ведення загальної документації (зі зразками сучасних ділових паперів) / Ю. І. Палеха; М-во освіти і науки України, Європейський ун-т. – 3-тє вид., доп. – Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – 383 с.

Дата надходження авторського оригіналу : 20.06.2015

Драпалюк Г.С., Ильчишин Н.М., Пиндик Н.И. Дискурс в деловом немецком языке: лексические и переводческие аспекты.

А Работа посвящена анализу лексических и структурных аспектов делового немецкоязычного текста и способа их перевода на украинский язык. Говорится о теоретических основах лингвистики текста, даны определения текста, проанализированы его типы и особенности, описаны основные формальные и содержательные признаки делового текста, определены способы перевода немецкоязычных деловых текстов на украинский язык.

Ключевые слова: языковой дискурс, проблемы перевода, текстовая лингвистика, языковые структуры, языкознание, лексические и структурные аспекты.

Drapalyuk G. S., Ilchishyn N. M., Pyndyk N. I. German business discourse: lexical and translation aspects.

С The article is devoted to analysis of lexical and structural aspects of German business texts and their translation into Ukrainian.

The theoretical basics of linguistics of the text are dealt with the definition of the text is given the types and specifics of the text are analyzed, the main formal and semantic features of a business text are described the ways of translating German business texts into Ukrainian are presented.

Key words: language discourse, problems of translation, text linguistics, speech patterns, linguistics, lexical and structural aspects.